

Waarachtige bekering moest blijken, niet in het beheersen van een stelsel van waarheden op zichzelf; niet in het dwingende theologische consequente redeneren, dat tot abstracties voerde, zelfs tot innerlijke tegenstrijdigheid, en vooral tot een afwijken van de 'eenvoud van de Schriften'. Toch was hun theologie geen ervaringstheologie, die uitgangspunt koos in de gelovige, herboren mens. Theologie van het Woord was het waarvoor zij zich hebben ingezet met grote aandacht voor de Geest, met Christus als middelpunt. Theologie met een missionaire spits: 'Wie zielen wint is wijs.'

Daarbij werden wetenschap en vroomheid aan elkaar verbonden en de middenweg gezocht tussen het intellectualisme en de mystiek, beide met kracht afgewezen. Toen de opleiding, waartoe van meetaf werd besloten en waaraan Van Lingen en Wisse hun krachten wijdden, vruchten begon af te werpen, ontstond er uit de veelheid en variëteit van stromingen toch een herkenbaar type van spiritualiteit. Aandacht voor de ontwikkeling van het geestelijke leven was daarbij opvallend. Nadruk op het bevel tot geloof werd gewenst, maar evenzeer een accentueren van het geloof als gave. Exegese en dogmatiek dienden structuur te geven aan de preek. Men trachtte te voorkomen, dat de 'toepassing' zo algemeen werd gehouden dat ze bij iedere tekst kon passen. Concrete, schriftuurlijke, geestelijke prediking: het was hetgeen de opleiding op het oog had en waarin met verloop van tijd een bepaalde eenheid viel op te merken.

Een derde factor van betekenis, van steeds groter gewicht, was de ontwikkeling, die zich binnen de Gereformeerde Kerken voordeed met betrekking tot de leeropvattingen van A. Kuiper. Van Lingen had zich als eerste binnen de Christelijke Gereformeerde Kerk, die zich in 1892 heroriënteerde, sterk verzet tegen diens opvattingen. Hij plaatste de zijne er tegenover, die niet door een ieder werden gewaardeerd en overgenomen.

Wél bleek het verzet tegen Kuipers extreme opvattingen, de radicale afwijzing van de veronderstelde wedergeboorte, te werken als een punt waarop men elkaar vond. Men kan daarbij een eenvoudig pastoraal motief herkennen: Kuipers leer doodt het missionair élan, neemt de kracht uit het pastoraat weg, en is een dodelijk gevaar voor de gemeente die onderweg is.

Maar daarnaast ontwikkelde zich ook een sterk theologisch verzet, dat Kuipers theologie afwees vanwege haar wijsgerige, idealistische beschouwing. Op scherpzinnige wijze werd dit theologisch motief uiteengezet door een van de eerste leerlingen van de eigen opleiding, Hector Janssen te Leiden. Hij oordeelde dat Kuiper de gereformeerde theologie in een geheel nieuwe richting had gestuurd. Intellectualisme was het gevaar, dat dreigde van de kant van de